

Content Analysis of “The Quranic Charter According to the Viewpoint of the Shia Imamiyyah (Ahl al-Bayt, peace be upon them)”

Mohammad Ali Rezaei Esfahani¹ , and Abbas Karimi²

1. Corresponding Author, President of the Association for Quranic Studies, Seminary of Islamic Sciences, Qom, Iran: rezaee.quran@gmail.com
2. Corresponding Author, Member of the Quranic Association and Orientalists at the Seminary, Qom, Iran: abas_karim@mail.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
7 September 2025

Received in revised form:
5 November 2025

Accepted:
3 December 2025

Available online:
31 December 2025

Keywords:
Shia Qur’anic Charter,
Ahl al-Bayt (AS),
Islamic unity,
Qur’anic unalterable.

ABSTRACT

Objective: This study aims to conduct a content analysis of “The Qur’anic Charter from the Perspective of the Shia of the Ahl al-Bayt (peace be upon them)”, as a formal document within contemporary Islamic discourse. The central research problem is grounded in the premise that, as a unifying agent, the Qur’an necessitates the clear articulation of specific interpretive frameworks within intra-Islamic dialogue .

Method: The methodology employed is qualitative content analysis with a descriptive–analytical approach; primary data consist of the 14-clause text of the Charter and supporting documentation regarding its drafting and institutional ratification.

Results: Findings indicate that the Charter highlights extensive commonalities with other Islamic schools—such as the Qur’an’s divine origin, incorruptibility, inimitability, and the obligation to honor it—while simultaneously presenting a distinctively Shi’a exegetical framework, anchored in the muwālāt (inseparable bond) of the Qur’an and ‘Itrah (Ahl al-Bayt), particularly through reliance on the Hadith al-Thaqalayn. Clauses concerning Ahl al-Bayt and political implications exhibit both overlap with other schools and potential to foster deeper dialogue.

Conclusion: In conclusion, the Charter affirms the Shia commitment to the Qur’an as the central axis of Islamic unity, while, through a coherent statement, it provides a roadmap for trans-sectarian scholarly and social cooperation — explicitly grounded in its fundamentals ijtihādī principles. Its multilingual publication underscores its intent to present this vision globally. In summary, the Charter offers a model for Qur’an-centered dialogue that respects doctrinal diversity within the bounds of core Islamic tenets.

Cite this article: Rezaei Esfahani, M.A. and Karimi, A. (2025). Content Analysis of “The Quranic Charter According to the Viewpoint of the Shia Imamiyyah (Ahl al-Bayt, peace be upon them)”. *The Quran and Science*, 19 (37), 431-443.
<https://doi.org/10.22034/qve.2026.11658>

© The Author(s).

Publisher: Al-Mustafa International University.
DOI: <https://doi.org/10.22034/qve.2026.11658>

Introduction

The Qur'an, as the divine speech of God, constitutes the central pillar of Islamic identity and unity. Nevertheless, historical diversity in interpretation and *ijtihād* has sometimes led to ambiguity regarding shared fundamentals or reinforced confrontational discourses. In this context, the need for official, transparent, and institutionally grounded statements—based on authoritative scholarly legitimacy within each school—has become evident.

“The Qur’anic Charter from the Perspective of the Shia of the Ahl al-Bayt (peace be upon them)” is the product of a two-year, large-scale research initiative conducted at the Qom Seminary under the supervision of Dr. Mohammad Ali Reza’i Isfahani. It was developed in response to a scholarly gap concerning the formal, systematic stance of Twelver Shia institutions on the Qur’an.

The primary objective of this paper is to conduct a systematic, content-based analysis of the Charter’s 14 clauses, with a descriptive–analytical approach. The study examines the historical and institutional background of its drafting, the drafting and ratification process, thematic categorization of the content, and the extraction of theological, hermeneutical, socio-political, and international implications.

Methodology

The research employs qualitative content analysis, with a descriptive–analytical framework. Primary data consist of the 14-clause text of the Charter and supporting documentation regarding its background, drafting, and dissemination.

The Charter was formally endorsed by 60 scholarly centers and Qur’anic research groups, under the supervision of prominent seminary institutions (e.g., the Assembly of Seminary Teachers of Qom, Al-Mustafa International University) and high-ranking *marāji‘* (e.g., Makarem Shirazi, Sobhani).

The analysis is structured into four main dimensions: 1) Background and drafting process 2) Thematic content analysis of the clauses (grouped into: foundational beliefs, interpretive principles, socio-practical implications, and unity framework) 3) Interfaith and scholarly implications 4) Synthesis of key conclusions within the framework of intra-Islamic dialogue and unity.

Findings

A. Shared Doctrinal Foundations (Clauses 1, 2, 3, 7)

These clauses articulate universally accepted Sunni–Shia fundamentals:

Clause 1: The literal and semantic divine origin of the Qur'an through Jibrīl to Prophet Muhammad (peace be upon him).

Clause 2: The tawātur (mass-transmission) and qat'iyya (definitiveness) of its textual transmission, with no corruption (tahrīf).

Clause 3: The Qur'an as the eternal, universal mu'jiza (miracle) of the Prophet, confirming previous scriptures and prevailing over them.

Clause 7: The validity of the mutawātir recension widely accepted across the Muslim world.

Collectively, these clauses affirm the Qur'an as "the primary source of Islamic knowledge" and "the symbol of Islamic thought and civilization," transcending sectarian and establishing firm common ground.

B. Shia-Specific Hermeneutical Principles (Clauses 4, 5, 6)

This section highlights the Charter's methodological distinctiveness:

Clause 4: Recognition of the Qur'an's zāhir (apparent) and bātin (inner) dimensions, muḥkam (clear) and mutashābih (ambiguous) verses, and the necessity of interpretation via valid methods (Qur'an interpreting Qur'an, riwāyī (narrative), 'aqlī (rational)).

Clause 5: Prohibition of tafsīr bi'l-ra'y (interpretation based solely on personal opinion without qarā'in—valid textual or rational evidence).

Clause 6: The muwālāt (inseparable bond) of the Qur'an and 'Itrah (Ahl al-Bayt), grounded in the Hadith al-Thaqalayn. Ahl al-Bayt are identified as the "exegesis (mubīn) of the Qur'an," and love and wilāyah (guardianship) of the Ahl al-Bayt are declared obligatory for Muslims based on Qur'anic verses (e.g., ayat al-mawaddah).

This clause systematically articulates the Shia hermeneutical paradigm: the infallible 'Itrah as the authoritative interpreter of the Qur'an.

C. Socio-Practical Implications (Clauses 8, 9, 10, 11, 12, 14)

The Charter expands from theoretical to practical domains:

Clause 8: Obligation to honor and serve the Qur'an through teaching, research, translation, memorization, recitation, and propagation.

Clause 9: Prohibition of disrespect toward the Qur'an and the collective duty of Muslims—especially across sects—to defend it.

Clause 10: The Qur'an as a rationally grounded guide for life in all dimensions (individual, social, ethical).

Clause 11: The Qur'an as the “constitutional foundation of Islam” and the supreme reference for beliefs, jurisprudence, ethics, and Islamic sciences.

Clause 12: The Qur'an as the “basis of Islamic governance,” requiring leaders to uphold justice and promote a Qur'anic culture.

Clause 14: Rejection of non-Muslim domination over Muslims and the requirement to structure inter-community relations on Qur'anic principles.

These clauses reflect a comprehensive, active, and integrative Shia vision of the Qur'an across personal, communal, political, and international spheres.

D. Qur'an and Ahl al-Bayt as the Core of Unity (Clause 13)

This clause synthesizes the Charter's unity framework:

The Thaqalayn (Qur'an and the Prophet and Ahl al-Bayt) are declared the “primary anchors of Muslim unity and brotherhood”.

While affirming universal acceptance of the Qur'an and Prophet, it explicitly integrates the Shia-specific view of Ahl al-Bayt—not as a divisive element, but as an indivisible part of the unity framework.

This reflects a strategic unity discourse: not by obscuring distinct beliefs, but by presenting them transparently alongside broader commonalities.

Conclusion

“The Qur'anic Charter of the Shia of the Ahl al-Bayt” is a strategic document fulfilling three core objectives: 1) Affirming the Shia commitment to the Qur'an as the central axis of Islamic faith and unity. 2) Systematically articulating the Shia theological and hermeneutical framework, anchored in the foundational principle of Thaqalayn. 3) Demonstrating a holistic and dynamic Shia perspective on the Qur'an across personal, social, political, and international domains.

From an interfaith perspective, the Charter distinguishes clearly between shared fundamentals and *ijtihādī* specifics, thereby offering a model for Qur'an-centered dialogue that respects doctrinal diversity within the

bounds of core Islamic principles. Its multilingual publication underscores its intent to present this vision to the global audience.

Ultimately, the Charter not only strengthens the Qur'anic identity of the Shia community but also provides a practical instrument for intra-Muslim convergence and cooperation—grounded in mutual respect, transparency, and shared commitment to the Qur'an.

بررسی محتوایی "منشور قرآن بر اساس دیدگاه شیعیان اهل بیت (علیهم السلام)"

محمد علی رضایی اصفهانی^۱، عباس کریمی^۲

۱. رئیس انجمن قرآن پژوهی حوزه علمیه، قم، ایران، رایانامه: rezaee.quran@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، عضو انجمن قرآن و مستشرقان حوزه علمیه، قم، ایران، رایانامه: abas_karim@mail.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله مروری

تاریخ دریافت:

۱۶ شهریور ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری:

۱۴ آبان ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۲ آذر ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۱۲ بهمن ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

منشور قرآنی شیعه،

اهل بیت (علیهم السلام)،

وحدت اسلامی،

عدم تحریف قرآن.

هدف: این پژوهش با هدف تحلیل محتوایی «منشور قرآن از منظر شیعیان اهل بیت (علیهم السلام)» - به عنوان سندی رسمی در گفتمان اسلامی معاصر - انجام شده است. مسئله اصلی بر این فرض استوار است که قرآن، به عنوان عامل وحدت‌بخش، نیازمند تبیین دیدگاه‌های تفسیری مشخص در چارچوب گفت‌وگوی بین‌المذهبی است.

روش: روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی با رویکرد توصیفی-تحلیلی است، و داده‌ها شامل متن ۱۴ بند منشور و اسناد مرتبط با تدوین و تأیید آن هستند.

یافته: یافته‌ها نشان می‌دهند که منشور، مؤلفه‌های مشترک گسترده‌ای با سایر مذاهب اسلامی (مانند وحیانی بودن، تحریف‌ناپذیری، اعجاز و وجوب تکریم قرآن) را برجسته می‌کند، اما در عین حال، چارچوب تفسیری متمایز شیعی را بر اساس ملازمه قرآن و عترت - به‌ویژه با استناد به حدیث ثقلین - صورت‌بندی می‌کند. بندهای مربوط به اهل بیت (علیهم السلام) و دلالت‌های حکومتی، هم‌پوشانی‌هایی با دیگر مذاهب دارند و هم‌زمان، زمینه‌ساز گفت‌وگوی عمیق‌تر می‌شوند.

نتیجه‌گیری: نتیجه‌گیری حاکی از آن است که این سند، از یک سو، تعهد راسخ شیعه به قرآن به عنوان محور وحدت را تأکید می‌ورزد و از سوی دیگر، با ارائه بیانیه‌ای منسجم، نقشه‌ای برای همکاری علمی و اجتماعی فرامذهبی بر اساس مشترکات - و با تصریح بر مبانی اجتهادی خود - فراهم می‌آورد. انتشار چندزبانه آن، نشان‌دهنده اراده این دیدگاه به جهانیان است. به‌طور خلاصه، منشور، الگویی برای دیالوگ مبتنی بر قرآن و پذیرش تنوع در چارچوب اصول کلان اسلامی ارائه می‌دهد.

استناد: رضایی اصفهانی، محمد علی؛ و کریمی، عباس (۱۴۰۴). بررسی محتوایی «منشور قرآن بر اساس دیدگاه شیعیان اهل بیت (علیهم السلام)». *قرآن و علم*، ۱۹ (۳۷)، ۴۳۱-۴۴۳. <https://doi.org/10.22034/qve.2026.11658>

© نویسندگان.

ناشر: جامعة المصطفی العالمیة.

مقدمه

قرآن کریم به عنوان کلام وحیانی خداوند، بی‌تردید محور بنیادین هویت، اعتقاد و وحدت جهان اسلام به شمار می‌رود. با این حال، تاریخ تفسیر و اجتهاد اسلامی، طیف وسیعی از خوانش‌ها و مکاتب فکری را در درون چارچوب کلان اسلامی به نمایش گذاشته است. این تنوع در فهم و تطبیق، که عمدتاً در حوزه جزئیات و فروع رخ می‌نماید، گاه به ابهام در بیان مشترکات اساسی و یا تقویت گفتمان‌های تقابلی انجامیده است. در این میان، ارائه بیانیه‌های رسمی، شفاف و مبتنی بر علمای برجسته هر مذهب، می‌تواند هم بر دامنه اجماع‌ها تأکید کند و هم چارچوب‌های تفسیری خاص را به گونه‌ای منطقی و قابل ارائه به دیگران تبیین نماید. اگرچه درباره جایگاه قرآن در اندیشه شیعه و نیز موضوع وحدت اسلامی آثار پژوهشی فراوانی وجود دارد، اما در مورد اسناد مذهبی - علمی رسمی که دیدگاه نهادهای رسمی شیعه را درباره قرآن به صورت منسجم بیان کند، خلأ محسوسی احساس می‌شود. «منشور قرآن از منظر شیعیان اهل بیت (علیهم السلام)» به عنوان محصول دو ساله کار کارشناسی گسترده در حوزه علمیه قم به کوشش دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی ریاست انجمن قرآن پژوهی حوزه و استاد تمام جامعه المصطفی العالمیه و پاسخی به این نیاز است. هدف این مقاله، تحلیل علمی و نظام‌مند محتوای این منشور است. این تحلیل شامل بررسی زمینه‌های پیدایش، فرآیند تدوین و تأیید آن، دسته‌بندی و واکاوی محتوای ۱۴ بند آن، و در نهایت، استخراج دلالت‌های کلامی، تفسیری و اجتماعی - سیاسی این سند با توجه به گفتمان وحدت اسلامی است.

در اینجا به چهارده بند منشور قرآنی شیعه به صورت اختصار اشاره می‌شود و سپس با طرح پرسش‌های اصلی، تحلیل آن پیش نهاده می‌شود:

۱- قرآن کریم آخرین کتاب آسمانی است که الفاظ و معانی آن از طرف خدای متعال توسط جبرئیل امین بر آخرین پیامبر الهی حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) نازل شده است و مهمترین منبع معارف اسلامی و نماد اندیشه و تمدن اسلامی به شمار می‌آید.

۲- قرآن دارای ۱۱۴ سوره است که به صورت متواتر و قطعی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) در طول تاریخ به صورت پیوسته نسل به نسل میان مسلمانان نقل گردیده و هیچ تحریف و تبدیلی در متن آن راه نیافته است.

۳- قرآن معجزه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و کتابی جهانی، جاودانی، مصدق کتابهای آسمانی پیشین و مهیمن بر آنهاست که بدان تحدی شده و از جهات متعددی اعجاز آن ثابت گردیده است.

- ۴- قرآن مبین، ظاهر و باطن دارد، همانطور که دارای آیات محکم و متشابه، ناسخ، مجمل و ... است؛ لذا ضروری است با روشهای معتبر (قرآن به قرآن، روایی، عقلی و...) تفسیر شود.
- ۵- تفسیر به رأی در مورد قرآن (یعنی تفسیر بدون توجه به قرائن عقلی و نقلی و تحمیل نظر شخصی یا فرقه ای بر قرآن) حرام است.
- ۶- قرآن و سنت پیامبر ﷺ و عترت ملازم هستند و با همدیگر تعامل و تعاضد دارند و اهل بیت علیهم السلام مبین قرآن هستند و بر اساس حدیث ثقلین از همدیگر جدایی ناپذیرند و براساس قرآن، محبت و ولایت اهل بیت علیهم السلام بر مسلمانان لازم است.
- ۷- قرائت متواتر قرآن که مطابق قرائت عموم مسلمانان است، معتبر است.
- ۸- تکریم قرآن کریم و خدمت به آن به صورت های مختلف مثل آموزش، پژوهش، تفسیر، ترجمه، حفظ، قرائت، ترویج و ... بر همه مسلمانان لازم است.
- ۹- اهانت به قرآن کریم به هر صورتی محکوم و گناه و جرم است و وظیفه مسلمانان دفاع از ساحت قرآن کریم در سطح جهان است (لازم است پیروان مذاهب اسلامی در معرفی بهتر قرآن کریم و دفاع از آن، با همدیگر همکاری کنند).
- ۱۰- بهره مندی از هدایت قرآن (که پایه های عقلی دارد) در همه ابعاد حیات و سبک زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان و عمل بر طبق آموزه های آن ضروری و بر همه انسان ها الزم و حجت است.
- ۱۱- قرآن کریم قانون اساسی اسلامی و دارای جامعیت و مرجع اصلی در اعتقادات، احکام (و قوانین و اخلاق و علوم اسلامی و انسانی مسلمانان بوده و هر چیز مخالف آن مردود است.
- ۱۲- قرآن، مبنای حکومت اسلامی است و رهبران مسلمان باید بر اساس معارف آن به عدالت با مسلمانان رفتار کنند و زمینه ساز ترویج فرهنگ قرآنی و عمل به آن باشند.
- ۱۳- ثقلین (قرآن کریم و پیامبر "ص" و اهل بیت "ع")، محورهای اصلی وحدت و اخوت مسلمانان هستند.
- ۱۴- ارتباط مسلمانان با همدیگر و دیگر ملت ها بر اساس قرآن کریم سامان می گیرد؛ لذا هر گونه سلطه کفار بر مسلمانان مردود است.

پرسش‌های اصلی

۱. این منشور چه مؤلفه‌های مشترک آشکار و پنهان با سایر مذاهب اسلامی را برجسته می‌سازد؟
 ۲. کدام بندها به طور مشخص بازتاب‌دهنده انگاره‌های کلامی و تفسیری خاص مکتب شیعه امامیه است؟
 ۳. جایگاه حدیث ثقلین و اهل بیت (علیهم السلام) در این سند چگونه صورت بندی شده و چه نسبتی با محوریت وحدت‌بخش قرآن دارد؟
 ۴. دلالت‌های عملی این منشور در عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی از منظر ارائه‌شده چیست؟
- این پژوهش با روش «تحلیل محتوای کیفی» با رویکرد توصیفی-تحلیلی انجام شده است. داده‌های اولیه، متن ۱۴ بند منشور و اطلاعات مربوط به زمینه‌سازی، تدوین و انتشار آن است که به صورت اسنادی گردآوری و سپس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

تحلیل و بررسی

بخش اول: زمینه‌ها و فرآیند تدوین منشور

تدوین این «منشور قرآنی» را می‌توان در پاسخ به چند نیاز اساسی تحلیل کرد: نخست، نیاز به بیان منسجم و رسمی دیدگاه نهاد مرجعیت و حوزه‌های علمیه شیعه در برابر پرسش‌ها و چالش‌های معاصر درباره قرآن. دوم، تقویت گفتمان وحدت اسلامی از طریق شفاف‌سازی مشترکات اساسی و نیز تبیین منطقی مواضع خاص شیعی، به منظور کاهش سوءتفاهم‌ها. سوم، ایجاد یک سند مرجع برای پژوهشگران، طلاب، مؤسسات قرآنی و فعالان بین‌المذاهب. فرآیند دو ساله تدوین، که با مشارکت گسترده نهادهای علمی مانند جامعه مدرسین حوزه علمیه قم (به ریاست آیت‌الله بوشهری)، مدیریت حوزه‌های علمیه (آیت‌الله اعرافی)، جامعه المصطفی‌العالمیه (آیت‌الله عباسی) و نظارت مراجع عظام تقلید چون آیات عظام مکارم شیرازی و سبحانی انجام شد، بر جایگاه علمی و مقبولیت آن مهر تأیید می‌زند. تأیید نهایی توسط ۶۰ مرکز و گروه علمی قرآن، نشان از اجماع درونی چشمگیر حول این مفاد دارد. انتشار همزمان منشور با ۱۴ ترجمه زنده دنیا و همراهی آن با کتاب «مستندات منشور»، بر عزم ارائه این دیدگاه به جامعه جهانی و تقویت بنیان‌های استنادی آن دلالت دارد.

بخش دوم: تحلیل محتوایی بندهای منشور

الف) مبانی اعتقادی مشترک (بندهای ۱، ۲، ۳، ۷)

این بندها، سنگ بنای اعتقادی غیرقابل منازعه همه مسلمانان را باز می‌گویند. تأکید بر وحیانی بودن الفاظ و معانی (بند ۱)، تحریف‌ناپذیری متن و نقل متواتر آن (بند ۲)، اعجاز جاودانه و جهانی قرآن (بند ۳) و اعتبار قرائت متواتر مشهور میان مسلمانان (بند ۷)، عمدتاً از حوزه اختلاف فراتر رفته و نقاط اتکای محکمی برای همگرایی هستند. این بخش از منشور، صراحتاً قرآن را به عنوان «مهمترین منبع معارف اسلامی» و «نماد اندیشه و تمدن اسلامی» معرفی می‌کند که خود گویای نگاه کل‌نگر و تمدنی به این کتاب آسمانی است.

ب) مبانی تأویل و تفسیر شیعی (بندهای ۴، ۵، ۶)

این بخش، مهمترین بخش و در واقع تمایزات روش‌شناختی منشور را تشکیل می‌دهد. بند ۴ با اشاره به ظاهر و باطن، محکم و متشابه، پیچیدگی‌های درونی متن قرآن را به رسمیت شناخته و لزوم تفسیر آن را با «روش‌های معتبر» (قرآن به قرآن، روایی، عقلی) گوشزد می‌کند. بند ۵ به طور صریح «تفسیر به رأی» را - که مبتنی بر قرائن معتبر نقلی و عقلی نباشد - حرام می‌شمارد. اما نقطه اوج در بند ۶ ظهور می‌یابد: ملازمه قرآن و عترت. این بند با استناد به حدیث ثقلین، رابطه تنگاتنگ و جدایی‌ناپذیر قرآن با سنت پیامبر ﷺ و اهل بیت (ع) را تبیین می‌کند. در این چارچوب، اهل بیت (ع) به عنوان «مبین قرآن» معرفی شده و محبت و ولایت آنان بر اساس آیات قرآن (مانند آیه مودت) بر مسلمانان لازم شمرده می‌شود. این بند به وضوح، گفتمان تفسیری شیعه را که در آن، عترت به عنوان مفسر معصوم و مرجع فهم صحیح قرآن جایگاه محوری دارد، ترسیم می‌کند.

ج) دلالت‌های عملی و اجتماعی (بندهای ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴)

منشور از عرصه نظر به میدان عمل و اجتماع گسترش می‌یابد. تکریم و خدمت به قرآن (بند ۸) و وجوب دفاع از آن در برابر اهانت (بند ۹) به عنوان تکالیف همگانی مطرح شده و در بند ۹ بر «همکاری» پیروان مذاهب اسلامی در این دفاع تأکید ویژه شده است. بند ۱۰، قرآن را کتابی با «پایه‌های عقلی» معرفی کرده و بهره‌گیری از هدایت آن را در «همه ابعاد حیات و سبک زندگی» ضروری می‌داند. بند ۱۱ با صراحت قرآن را «قانون اساسی اسلامی» و مرجع نهایی در

اعتقادات، احکام، اخلاق و علوم می‌خواند. بند ۱۲ این نگاه حکومتی را بسط داده، قرآن را "مبنای حکومت اسلامی" دانسته و رهبران را مکلف به رفتار عادلانه و ترویج فرهنگ قرآنی می‌کند. بند ۱۴ نیز به روابط بین الملل پرداخته، نفی سلطه کفار بر مسلمانان را از لواحق سامان‌دهی روابط بر اساس قرآن برمی‌شمارد. این بندها، نگاه همه‌جانبه، فعال و انضمامی شیعه به قرآن را در حوزه‌های فردی، اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی نشان می‌دهد.

(د) قرآن و اهل بیت به عنوان محور وحدت (بند ۱۳)

این بند، به صورت کاملاً علمی و دقیق، چارچوب نظری وحدت ارائه شده در منشور را جمع‌بندی می‌کند. با طرح "تقلین (قرآن کریم و پیامبر ﷺ) و اهل بیت (ع)" «به عنوان» محورهای اصلی وحدت و اخوت مسلمانان"، از یک سو بر اشتراک همه مسلمانان در پذیرش قرآن و پیامبر تأکید می‌ورزد و از سوی دیگر، دیدگاه خاص شیعی درباره اهل بیت (ع) را - که در بند ۶ مفصل آمده - به عنوان جزئی جدایی‌ناپذیر از این محور وحدت مطرح می‌سازد. این صورت‌بندی، ویژگی وحدتی را نشان می‌دهد که نه مبتنی بر حذف یا پنهان‌سازی باورهای خاص، بلکه بر پایه ارائه شفاف آن‌ها در کنار تأکید بر مشترکات گسترده‌تر است.

بخش سوم: واکاوی دلالت‌های علمی و بین‌الذهبی

منشور به خوبی میان "عناصر اصلی مشترک" (که در دیباچه متن پایه به آن اشاره شد) و «تفسیرها و تفصیلات اجتهادی» تمایز قائل شده است. به عنوان نمونه، «اعتقاد به قرآن به عنوان کتاب آسمانی» یک عنصر مشترک است (بند ۱)، اما «چگونگی تفسیر آن با محوریت اهل بیت (ع)» یک تفصیل اجتهادی شیعی است (بند ۴ و ۶).

از منظر بین‌الذهبی، بندهای بخش الف (مبانی اعتقادی مشترک) و همچنین بندهای ۸، ۹ و ۱۰ (تکریم، دفاع و هدایتگری در زندگی) بیشترین ظرفیت را برای اجماع‌سازی مسلمانان و همکاری عملی دارند. بندهای مرتبط با نقش قانون اساسی و مبنای حکومت (۱۱ و ۱۲) اگرچه ممکن است در مصادیق و شیوه اجرا مورد بحث باشد، اما اصل مرجعیت قرآن در قانونگذاری و حکمرانی، مورد احترام طیف وسیعی از مکاتب فکری اسلامی است. بی‌تردید، بندهای مرتبط با جایگاه اهل بیت (ع) (به ویژه بند ۶ و تأکید بر ولایت) و نیز بند ۱۴ (نفی سلطه کفار) محل گفت‌وگو و تعامل فکری بیشتر با سایر مذاهب خواهند بود. این منشور با ارائه مستندات، خود را برای چنین گفت‌وگویی آماده کرده است.

به لحاظ علمی، این سند می‌تواند به عنوان مرجع معتبری برای پژوهشگران علوم قرآن و حدیث، کلام تطبیقی و فرق اسلامی مورد استناد قرار گیرد، چرا که بیان رسمی و مورد اجماع نهادهای علمی معاصر شیعه در موضوع قرآن است.

نتیجه‌گیری

منشور قرآن از منظر شیعیان اهل بیت (علیهم‌السلام)، سندی بنیادین و حاصل فرآیندی علمی است که چندین هدف را دنبال می‌کند. این مقاله با تحلیل محتوای آن نشان داد که منشور، نخست، پایبندی بی‌قید و شرط شیعه امامیه به قرآن کریم را به عنوان محور اصلی ایمان و وحدت مسلمانان طرح نموده و در بخش عمده‌ای از بندها، بر دامنه وسیع مشترکات با تمام امت اسلامی صحنه می‌گذارد. دوم، چارچوب تفسیری و کلامی خاص شیعه را مبتنی بر اصل بنیادین «ثقلین» به شکلی شفاف، مستدل و منسجم تبیین می‌نماید. سوم، با گسترش دلالت‌های قرآن به عرصه‌های سبک زندگی، قانونگذاری، حکمرانی و روابط بین‌الملل، نگاه جامع و پویای خود به این کتاب آسمانی را نمایان می‌سازد.

این سند از یک سو، هویت قرآنی جامعه شیعه را تقویت و نظام‌مند می‌کند و از سوی دیگر، با تصریح بر مشترکات و نیز با صراحت درباره مبانی خاص خود، الگویی و چهارچوبی جدید برای دیالوگ بین‌المذهبی ارائه می‌دهد که بر مدار قرآن و با پذیرش تنوع در چارچوب اصول کلان اسلامی می‌چرخد.

منابع

قرآن کریم.

متن کامل منشور قرآن از منظر شیعیان اهل بیت (علیهم السلام). (۱۴۰۴). حوزه علمیه قم.

کتابچه مستندات منشور قرآن از منظر شیعیان اهل بیت (علیهم السلام). (۱۴۰۴). حوزه علمیه قم.